

Vlaar, dat opeens in volle vlam kan staan. Vlaar, dat met één vonk in vuur kan ongeteet. Als vlaar zonder verweerkracht tegen de vonk. Zoo er geen bluswater jilings komt, op eenmaal weg en verloren.

Wie vlaar op zijn zolders heeft, is o, zoo voorzichtig met licht, en past wel op dat er geen vuur bijkomt. Het is hem als een kruittoren. Met één vonk kon alles weg zijn.

En nu zoo is ook uw hart, en daarom be- taamt ook u zoo het uiterste der voorzichtigheid.

Of erger nog, eens komt de ure, dat al uw voorzichtigheid u niet meer baten zal.

Die ure, waarvan Jesaja roept: dat vlaar en vonk zal branden, en dat er niemand is die blusschen kan.

De vreeslijke ure van de sionitisch-luscheijl vuur, dat eeuwige vuur in de buitenste duisternis. Geen vlam, maar een eindeloos donkere walm.

En daarom, wat we u bidden, speel niet met dat vuur, en doe er niet met niet spelen. De milt van die vreeslijke vonk is zoo ontzettend.

En opdat in die ure, die komt, uw ziel voor die vernieling gevrijwaard blijve, zoek omringing te worden door de wateren die blusschen kunnen, nu nog in het heden der genade.

Wie wonen mag aan de wateren des levens, op dien heeft dat vuur dan geen vat.

Dien deert het niet.

Die zal van verre dien vreeslijken gloed aan- zien, maar hem zal geen haer gezegd worden. O, Wel u, zoo ge de reuke der frische wateren nu reeds van verre reikt, zoo ge den Blusscher van het vuur der zonde kent, en de Heere als een schild en rondas om u is geworden.

Dan wordt, wat hier vlaar was, daar als di- mant en als robijnen en de kloze zal te breed zijn, geen vonk zal kunnen overspatten, en uw ziel zal opbloeien en wassen in uw Heere.

KUYPER.

Amsterdam, 1 Juli 1887.

Wat terstond te doorzien viel voor wie niet wilens blind was, komt nu reeds uit: De Synodale Hierarchie is met de afsnijding der Doleerenden nog volstrekt niet uit het gemeen.

De logica van haar valsche beginsel blijft doorspoken.

Reeds nu is aan de Classicale Genootschaps- kerker door den heer J. van Loon van Kims- werd, dit volgende adres aan de Genootschaps- synode ter inzending aanbevolen:

De classis van overwegende, dat tegenover het doleerend zich noemend deel der Ned. Herv. Kerk krachtens de thans vigeerende reglementen der kerk niet anders gehandeld kan worden dan door de hogere kerke- besturen voor het tegenwoordige geschied;

Overwegende, dat demietogenstaande dat voort- durend ontzeten van angst en lijnstrakheid om over- tredingen, die in ieder geval met geloofswaardigen in nauw verband staan, les zeer droevig is en geen ander gevolg kan hebben, dan dat de eerbied voor het kerkelijk en godsdienstig leven hoe langer zoo meer ondermijnd wordt;

Overwegende, dat de grondoorzaak, waarmede in den laatste tijd zooveel troebelen zijn ontstaan en voort het vervolg nog zooveel andere ellende kan voortspuiten, zéén en alleen gelegen is in den ge- schongen samenhang van gemeenten en deelen van gemeenten, die in opvatting van den godsdienst zoo sterk uiteenloopen;

Overwegende, dat op alle welgeinden, tot welke godsdienstige richting ook behoorende, de verplich- ting rust niet striktelijk weg te nemen, waardoor de Ned. Herv. Kerk vernietigd wordt een instru- ment te zijn tot bevordering van den godsdienst;

Overwegende, dat dit striktelijk voorgoed zou wegeenomen zijn, indien in de reglementen der kerk een wet werd opgenomen regende de uit- treiding van gemeenten en, onder vast te stellen waar- waarden, ook van gedeelten van gemeenten met het kerkverband, met behoud van eerbiedige afwijkingen, te meer waarborg, dat alle afwijkingen tot godsdienstige doeleinden zullen worden aangevoerd;

Overwegende, dat het Koninklijk besluit van 10 Sept. 1853 (Staatsbl. no. 102, Art. 1 al. 3, de ge- legenheid opent om in overleg met de hogere rege- ring tot zulk een wet te komen;

Overwegende, dat reeds in 1853 een voorstel da- rinne in niet weinige classicale vergaderingen bij tal van personen van verschillende richting een op- pend oer vond en door de Synode aan de Syno- dale commissie ter nadere overweging is aangebo- den, maar sinds door de Amsterdamse troebelen op den achtergrond is geraakt;

Overwegende, dat wel door het voorhanden zijn van zulk een wet op de uitbreiding der Ned. Herv. Kerk een zware proef zou hebben te doormaken, maar ter anderzijde op goeden grond op de machin der traditie mag worden gebouwd, ten gevolge waar- van niet dan om zeer dringende en dan ook inner- lijke noodzakelijke redenen zal worden losgelaten wat zooveel eeuwen verbanden was;

Overwegende, dat blijkens de geschiedenis van den godsdienst reeds meere groepingen zich vormden, hetwelk in den regel voor de onderlinge partij met zeker mateelichheid gepaard gaat, maar dat voor een tijd uit de erkenning van het onblij- dige daarvan, de redelijke verplichting geboren wordt dergelijke onrechtmatigheid voor het vervolg on- mogelijke te maken;

Overwegende, dat ook de Staat geacht kan worden bij een genode onvoldoende van het kerkelijke vraag- stuk het grootste belang te hebben en daarom met grond op zijn medewerking gerekend mag worden;

Geeft aan de Synode kennis van deze hare ge- voelens, er ten sterkste op aandringende om in de hier aangegeven richting de oplossing van het kerk- elijke vraagstuk te zoeken en op de haar meest ge- schikt voorkomende wijze het tot stand komen van zulk een wet voor te bereiden.

Opmerkelijk is in dit adres vooral, dat reeds nu de zedelijke krenking der Doleerenden onver- bloemde afkeuring vindt.

En nog opmerkelijker is het, dat, naar de Her- vorming meedeelt, op de Algemeene Predi- kantenvergadering in geheel gelijken zin geoor- deeld werd.

Op den Universiteitsdag is ook dit jaar een meeting gehouden.

Een meeting niet over alle denkbare onder- werpen, maar over een bepaald onder- werp.

Over dit bepaalde onderwerp niet in va- gen zin, maar over bepaalde stellingen, dit onderwerp rakende.

En dat wel over stellingen die niet pas op de meeting werden meegedeeld, maar vooruit bekend waren gemaakt.

Is het nu juist gezien of niet, dat wie bij zulk een debat het woord wil vragen, het alleen vragen mag voor of tegen die be- paalde stellingen?

En zoo dit waar is, gaat dan niet buiten de orde, wie op zulk een meeting uitslui- tend een geheel ander onderwerp als hoofd- punt ter sprake brengt?

Toch deed Ds. Littooy dit.

Geheel buiten de stellingen om, kwam hij de vraag bespreken, in hoeverre een Theologische faculteit al dan niet van de kerk moet uitgaan.

Hem kon dus niet anders dan van kort beschied gediend worden.

En nu, nu bij hem de fout was dat hij buiten de orde ging, komt hij én in de Zeeuw én in de Basuin zich beklagen.

Dit nu is onredelijk.

Dit mag hij niet.

Eenvoudig omdat zoomin hij als iemand boven de wet staat.

Voor het overige is ook heel zijn betoog in zijn conclusie onjuist.

Een Theologische faculteit staat niet op zichzelf, en kan niet anders bestaan dan als deel van een Universiteit. Het woord zelf van faculteit bewijst dit.

Een Theologische faculteit kan dus ook niet los naast de vier overige faculteiten worden geplaatst of er aan worden gehecht, maar moet er organisch uit gegroeid zijn.

En het eenige wat noodzakelijk is en ook onzerzijds steeds is toegegeven, is, dat ook bij een Universiteit, dat deel der Hooge- school, dat aan de Godgeleerdheid gewijd is, noodzakelijk en naar goddelijk recht in verband moet staan met de kerk.

In de Boodschapper werd kort geleden aanmerking gemaakt op een gebed.

Niet alsof dit gebed op zichzelf of min eerbiedig of min smekend of op valschen grond neergelegd ware geweest, maar wij de voorganger bij dit gebed den uitgang der broeders in 1834 voorbij was gegaan.

Dit vatten we niet recht.

Gelijk ieder weet, is er sedert 1816 aan- houdend protest en verzet geweest tegen de invoering der Synodale organisatie.

De Classis van Amsterdam, Schotsman, Molenaar, de Kerkeraad van Axel en elders, De Cock van Urum, Van Velzen, Brummellamp, Kohlbrügge, Ledeboer, Bud- dingh, Witteveen, Van Dijke, Kocken van Moerdijk, en nu de Doleerenden, ze hebben zich allen, zonder onderscheid, uit beginsel tegen deze Synodale Hierarchie gesteld, en in zwakheid en ieder op zijn eigen wijs, onder veel smaad, en soms onder vervol- ging, altoos met opoffering van veel dat hun lief was, de cere van Koning Jezus weer in zijn kerk zoeken op te richten.

Maar is dit nu oorzaak, om steeds den eisch te stellen, dat een ieder gedurig het verzet, waarbij wij persoonlijk het naast betrokken waren, gedenden zal?

Bestond er onzerzijds eenige zucht, om een dezer bewegingen te miskennen, dan begrepen we dit nog.

Maar gelijk men weet is dit niet zoo.

Integendeel, rusteloos hebben we weer en altoos weer met dank en innerlijke ver- heuging het feit erkend, dat de Heere op allerlei wijs getuigen voor zijn Naam en eer verwekt had; en wat bij name de getuigen van 1834 betreft, is keer op keer onomwonden door ons uitgesproken, dat we, hadden we destijds geleefd, geen oogenblik zouden ge- aarzel hebben, om met op te treden.

Wat wil men dan meer?

Men zal toch niet van ons eischen, dat we daarom de kritiek der beginselen nalaten, waar het geldt niet Gods heerlijkheid in het verwerken van zijn getuigen, maar op een en ander in betgeen die getuigen des Heeren daarna op menscheelijke wijze oordeelden te mogen en te moeten doen.

Ook onze broeders van 1834 willen dit immers niet?

Ook hun immers is het er alleen om te doen, dat niet hun naam, maar de Naam des Heeren geloofd worde, en geen hunner zal immers den eisch stellen, dat wie ook, omdat Hij God den Heere looft voor de verwekking van zijn getuigen, daarom ook al het bedrijf dezer getuigen onvoorwaarde- lijk loven zal?

Welnu, bijaldien dit zoo is, en de god- vruchtigen onder deze broeders willen het zelve niet anders, waartoe dan deze rust- looze klacht over miskenning?

Er is toch geen onfeilbaarheid onder menschen.

Feiten zijn ook door hen begaan.

En juist hoe gereeder en ootmoediger zij hier zelve voor uitkomen, hoe krachtiger ze toonen zullen, dat ze door genade geleid wierden en nog worden.

Met ingenomenheid komen we nogmaals terug op wat J. H. D. in het Chr. Weekbl. over de Gereformeerde kerkegeering schrijft.

Volkomen en van heeler harte en onbe- wimpeld stemt hij toe, dat een soort Be- sturen zoals het Synodaal Genootschap in- voerde ongereformeerde zijn en door Gods Woord worden geroepen.

Hierover, zoo roept hij uit, zijn alle Gereformeerden het eens, en zij zeggen allen uit één mond: "Weg met zulk een Hierarchie in de kerk, waar Jezus Christus het eenige Hoofd is en zijn Woord alleen heerschen mag!"

Slechts oppert hij nog ééne bedenking en vraagt of dit nu behoort te beletten, dat men de hogere of meerdere verga- deringen der kerken die in Classis en Synode saamkomen den titel van Besturen gunne.

Met J. H. D. is het daarom zoo aange- naam polemiseren, omdat ge in zijn woord steeds den broeder herkent, alle schampere toon gemist wordt, en hij logisch redeneert.

O, Dat toch allen dit deden.

Het bouwt het Godrijks zooveel meer dan al die opruisende hartstocht. J. H. D. en Wielenga zijn in dit opzicht veel vromer" dan vele andere disputanten. Althans zoo men met ons van oordeel is, dat harde en bittere woorden en onlogisch redeneren onder broeders onvroem is te achten.

Mogen we daarom op even bezadigden en broederlijken toon dan J. H. D., in wien elk lezer onzen vriend Donner her- kent, op zijn vraag het volgende in over- weging aanbieden.

1. Een Kerkeraadsvergadering staat niet op één lijn met een Classicale en Syno- dale. Ze is van andere natuur.

Het verschil tusschen beide ligt hierin, dat de Kerkeraad niet is de geconcentreerde kerk, maar een college van over de plaats- lijke kerk door den Koning der Kerk aan- gestelde ambtsdragers.

Aan deze ambtsdragers gaf de Koning der Kerk besturende last en macht, en zij vormen in hun college dus metterdaad een bestuur.

Daarentegen berust de macht en de au- toriteit waarmee de vergaderden in een Synode handelen volstrekt niet daarop dat deze Synodale leden, in ondscheiding van hun medebroeders door den Koning met eenige macht bekleed zijn, maar uitsluitend hierop, dat ze opkomen als representanten der kerken. De Credentiebrief, dien we on- lanks meedeelden, sprak het duidelijk uit: "alsot alle onze kerken elk in het bijzon- der tegenwoordig waren."

2. De kerk is geen republiek, maar een absolute Monarchie. Ze leeft onder een Koning. Er kan dus in de kerk nergens op eenig deel van haar terrein een Bestuur aanwezig zijn, of die Koning moet het heb- ben ingesteld.

Dit nu is wel het geval met den Kerke- raad. Niet met de meerdere vergaderingen.

3. Hiermede is volstrekt niet ontkend, dat de "meerdere vergaderingen" (onze vaders spraken nooit van hogere verga- deringen) zeggenschap over de enkele kerken bezitten, maar dit zeggenschap vloet niet voort uit een haar verleende hoogte of opperste bestuursmacht, maar uitsluitend daaruit, dat het lid of de deelen zich te regelen hebben naar het geheel, voor zoover dit geheel werkt uit de Wet des Konings, d. i. uit het Woord.

4. Wil men nu ook dit zeggenschap der meerdere vergaderingen besturen noe- men, zoo zou dit op zich zelf een voor- despel zijn, dat onschuldig kon wezen. Maar om het gebeurde van 1816 durven we dit niet aan.

Was er geen wolke aan de lucht, was er van dien naam "Besturen" geen schan- delijk en ergelijk misbruik gemaakt, we zouden zwijgen.

Maar nu onder dien naam "Besturen" zoo gruwelijk tegen onzen Koning gere- belleerd is, en die rebellie nog voortduurt, en de naam "Besturen" toch slechts in overdrachtelijken en in oneigenlijken zin van de "meerdere vergaderingen" kan gebezigd, nu is die naam "Besturen" voor ons met zwarte kool geteekend, nu stuit ze ons tegen de borst, en verzoeken we vriendelijk aan onze broeders, dat ze ons toch niet dwingen willen, dien gehaten naam over te nemen, maar ons toestaan dien te mijden als de oorzaak van veel kwaad.

Toen we onlangs melding maakten van een zeer zonderling gevoelen door den heer Hattink over de invoering der organisatie van 1816 geuit, als zou ieder Christen daarnaar deswege reeds gehoorzaamheid ver- schuldigd zijn, omdat ze ingevoerd was door een koning "bij de gratie Gods", voegden we er bij dat deze opinie verdedi- gde was in de N. Zwolsche Courant.

Hiertegen diende de redactie van dit blad echter een vriendelijk protest in, en ver- klaarde niet te vatten, welk artikel uit haar blad we daarbij op het oog hadden.

Dit noopte ons tot een onderzoek, dat, daar we niet alle bladen bewaren kunnen, eenigen tijd nam.

Nu echter is de zaak opgehelderd.

Het door ons gewraakte artikel is niet uit de N. Zwolsche Courant, maar uit de oude Zwolsche Courant van 17 Mei jl.

Het droeg ten titel: De Kerkorde van Dordrecht en viag aan met deze woorden:

Na zeventien jaren — treffende overeenkomst met den duur der Babylonische gevangenschap — levende onder de organisatie, ingevoerd door eenen Koning bij de gratie Gods, desavoeert een deel der Ned. Herv. Kerk, en juist zij, die ten aanzien van het koningschap het hoogst deze gratie Gods opheffen, het gezag van het door den Koning in 1816 ingevoerd reglement, om terug te keeren tot menscheelijke vonden, tot het gezag dat uit menschen over menschen werd begerd, tot de kerkenordening van Dor- drecht van 1619.

Het was onderteekend door Mr. R. E. Hattink van Almelo.

Daar het blad zoek was, citeerden we uit onze herinnering, en gelijk nu blijkt, volkomen juist wat inhoud en naam be- treft, maar met deze twee vergissingen, dat het de Oude in ste van de Nieuwe Zwolsche was, en niet Ds. maar Mr. Hattink het schreef.

De opinie wordt, nu ze van een jurist is, er nog te sonderling en te onverklaar- baarder door.

KUYPER.

Agendum

VOOR HET

Synodaal Convent der ontkomene Gerefor- meerde Kerken in Nederland.

Door den Kerkeraad van Voorthuizen, naar Rot- terdam samengeroepen tegen 28 Juni 1887.

Art. 1. Een der afgevaardigden van den Kerkeraad te Voorthuizen opent de vergadering te tien uur precies, en gaat voor in den gebede, om den zegen des Heeren over dit Convent af te smeken.

Art. 2. De tijdelijke voorzitter benoemt een Commissie van zes leden, om de Credentia- len en Instructie, die reeds ingekomen zijn, of alsnog inkomen mochten, in ontvangst te ne- men, die na te zien en daarover te rapporteren.

Art. 3. De tijdelijke voorzitter noodigt de Commissie van het Agendum uit, om bij monde van haren voorzitter, Dr. A. Kuyper, het Agendum ter tafel te brengen, en voorts de noodige voorstellen te doen tot regeling der vergaderingen en werkzaamheden.

Art. 4. De tijdelijke voorzitter stelt alsnu aan de orde, de benoeming uit de stemheb- bende broeders van een Praeses, twee Asses- soren en twee Scribae of Actuarii.

Art. 5. Deze gekozen broeders treden op, en de gekozen Praeses neemt de leiding der vergadering over.

Art. 6. Regeling van de presentielijst en toe- gangskaart; en regeling van de opgave aan de pers.

Art. 7. Mededeeling van wat voor de leden persoonlijk van belang mocht zijn, tenzij dit reeds bij Art. 3 mocht zijn afgedaan.

Art. 8. Eerste deel van het rapport over de Credentia- len, en vasteling van de rol der stem- hebbende leden.

DEEL II. Regeling van het verband der Kerken.

Art. 9. Alsnu komt aan de orde het eerste vraagstuk, aldus luidende: Aangezien de Kerken Christi naar eisch van Gods Woord gehouden en verbonden zijn, niet elk op zich zelve, maar in onderling verband met elkander te leven, zoo wordt gevraagd, op welken voet de nu ontkomene Kerken zulk een verband nu reeds regelen kunnen? Of zulk een verband der Kerken, met het oog op de vele Gerefor- meerde Belijders en Kerkelijke groepen, die thans nog onder de Synodale Hierarchie bleven of eigene formatie zochten, al dan niet slechts een voorloopig karakter zal dragen? Welke de tekenen zijn, waardoor zulk een voorloopig Kerkverband van een duurzaam Kerkverband onderscheiden is? En eindelijk, door welke termen en door welken naam men dit karakter van het Kerkverband, ter afsnijding van alle misverstand, duidelijk kan aangeven?

Art. 10. Besluit het Convent tot regeling van het Kerkverband over te gaan, dan komt in de tweede plaats de vraag aan de orde, hoe- danig de samenroeping der Kerk bij dit verband zal zijn. Naar de Oude Classicale en Provincia- le samenroeping van vóór 1816? Naar de Classi- cale en Provinciale samenroeping van na 1816, gelijk die nu is? Alleen naar Classicale of ook naar Provinciale samenroeping? Of en hoe Classen kunnen gecombineerd worden, zoo daarin voornamelijk te weinig Kerken zijn, om zelfstandig te handelen? Hoe danig deze com- binatie zullen zijn? Of het niet goed ware ter- stond door de Kerken uit elke Provincie deze combinatie aan het Convent te laten voorstellen?

Art. 11. Ten derde zal alsdan te beslissen zijn, welke Kerk voor elke Classis of voor elke Combinatie van Classis op zal roepen? Indien er ook tot het houden van Provinciale Vergaderingen van meerdere Classen besloten werd, welke Kerk deze vergaderingen zal samenroepen? Hoeveel malen des jaars deze Vergaderingen saam zullen komen? Hoe de kosten van deze Vergaderingen zullen bestre- den worden? En eindelijk hoe men geraken zal tot de onderlinge visitatie der Kerken.

Art. 12. Na regeling van deze aangelegenheden, zal men voor de vraag komen te staan: Of, hoe en wanneer er wederom een generale Verga- dering van alle ontkomene Kerken zal saam worden geroepen? Of voor zulk een Ver- gadering de naam zal worden aangevo- men van Voorloopige Synode der Doleer- ende Gereformeerde Kerken? Van wie de oproeping voor deze Synodale Vergadering zal uitgaan? Wie en op welke wijze naar deze Synodale Vergadering zullen afvaardigen? De Kerken afzonderlijk? Of de Kerken Classiaal bij- eengevoegd? Of de Kerken Provinciaal saam- genomen? Waar deze Synodale Vergadering zal worden gehouden? Wanneer? Hoe de kos- ten te bestrijden?

Art. 13. Hiernit vloet voort, de ontbinding en het ontslag van het Bureau van het Con- gres, en later de benoeming van Synodale De- putaten voor de afdoening van wat door het Synodaal Convent hun mocht worden opge- dragen.

Art. 14. Keuze van een orgaan voor het doen van mededeelingen omtrent de Kerken en de "meerdere Vergaderingen".

DEEL III. Nog niet of nog slechts gebrekkiglyk ontkomene Kerken.

Art. 15. Aangezien in onderscheidene Kerken nog slechts enkele geloovigen van hun liefde voor de zuivere Religie en de zuiverder Kerk- regering lieten blijken, zonder dat zij naar het ambt der geloovigen voornamelijk tot de benoe- ming van Opzieners en Armverzorgers overgin- gen, zoo wordt gevraagd: hoe deze "beginsels van Kerken", gelijk onze vaders ze noemden, tot vaster staat te brengen zijn? Of tijdelijk enkele geloovigen in onderscheidene dorpen zich hietoe combineren kunnen? Of deze com- binatie zijn moet: de formatie eener plaatselijke Kerk in één dorpe, waarbij de andere dan toe- treden? Of één Kerk saamgevoegd uit meere- dere dorpen? Of wel een combinatie van zoo- vele Kerken als er dorpen zijn? En eindelijk hoe in dit geval de saamstelling van den Kerke- raad tot stand moet komen?

Art. 16. Overmits in tal van Kerken nog vele geloovigen zijn, die alsnog voor het her- stand nemen der reformatie trugdeinen, zoo wordt gevraagd, welke middelen de Classen kun- nen aanwenden, om onder deze aarzelende broe- deren het werk der reformatie door te zetten.

Art. 17. Naardien ook in vroegere jaren en buiten verband met de jongste gebeurtenissen, in onderscheidene steden en dorpen enkele groepen Gereformeerde belijders onder het juk der Synodale Hierarchie zijn uitgegaan, zonder tot voorloopige vaste Kerkelijke instelling te geraken, zoo wordt gevraagd, op welke wijze deze groepen tot vaster staat en met de ont- komene Kerken in verband zijn te brengen.

DEEL IV. Verband met geloovigen, die reeds vroeger het juk der Hierarchie afwierpen, en zich voorhands op eigen voet hebben ingericht.

Art. 18. Dewijl reeds sedert lang onderschei- dene malen een deel der geloovigen tegen de aanranding van Jezus Koninklijke Heerschappij door de Synodale Hierarchie in verzet is ge- komen, en reeds sedert 1834 meerdere groepen dezer broeders, zelfs op uitgebreide schaal, tot Kerkelijke regeling zijn overgegaan, zoo wordt gevraagd, welke weg moet worden in- geslagen, om met deze groepen tot vereeniging te geraken, en alsoo het optreden in wel ge- oordend verband van alle Gereformeerde Kerken in deze landen voor te bereiden?

Art. 19. Deze vraag eischt afzonderlijke be- spreking ten opzichte van hen die saamleven onder den naam van de "Christelijke Gerefor- meerde Kerk in Nederland", ingevolge het Reglement van 1865, de groep van Ds. Lede- boer enz. enz.

Art. 20. Ingelijks afzonderlijk ten opzichte van de groep, tot wier optreden het woord en het werk van wijlen Ds. Ledeboer den stoot gaf.

Art. 21. En insgelijks afzonderlijk ten aanzien van de groepen die zich hier en daar als "vrije kerk", "vrije gemeenten", of nog voorbestaande "kruiskerk" openbaarden.

DEEL V. Verband met de Gereformeerde Kerken buiten onze grenzen, bijzonderlijk met die van Nederlandsche herkomst.

Art. 22. Overmits de Kerken Christi niet af- gesloten mogen blijven binnen de grenzen van één bepaald land, maar zich hewust hebben te blijven van haren samenhang met de Kerke Christi van gereformeerde belijdenis ook over onze grenzen, zoo wordt gevraagd: Op welke wijze deze vergadering aan de buitenlandsche Kerken kennis zal geven van de vrijmaking veler Kerken in ons vaderland? Aan welke Kerken deze kennisgeving zal gezonden worden? Wie hiertoe zullen worden belast?

Art. 23. Ter onderhouding van duurzame correspondentie met de buitenlandsche Kerken, wordt gevraagd, of men dezerrijds afgevaar- digden zenden zal naar andere vergaderingen buitenaf? Alsook, of men aan de buitenland- sche Vergadering verzoeken zal het zenden van afgevaardigden naar onze eerstvolgende generale Vergadering? Almede wie hiertoe gedeputeerd worden, en desverreicht, hoe de kosten dezer deputatie zullen gevonden worden?

Art. 24. En eindelijk, overmits veel kwaad en valsche gerucht omtrent onze zaken ook bui- tenaf verspreid wordt, of het niet wenschelijk ware, in de Engelsche of Duitse taal een klein geschrift te doen uitgaan ter voorlichting van de broeders buiten af. Almede of niet in buitenlandsche kerkelijke periodieke geschrif- ten een gestadige mededeeling omtrent den loop onzer zaken kon gedaan worden.

DEEL VI. Van de Stichting van Gereformeerde Kerken onder de Heidenen en van de Zending onder de Joden.

Art. 25. Naardien de Kerken onzes Heeren de roeping hebben, om haar heil niet alleen zelve te genieten, maar om ook in den Naam des Heeren te gaan tot hen die vooralsnog buiten staan, zoo wordt gevraagd, of deze Ver- gadering zich niet terstond zal uitspreken voor de gehouwenheid der Kerken, om de Zending onder de Heidenen en onder de Joden ter hand te nemen.

DEEL VII. Van de Bediening des Woords en der Sacramenten.

Art. 26. Dewijl de toelating tot de Bediening des Woords en der Sacramenten overwijd voorziening vereischt, zoo wordt gevraagd: Welke regelen te stellen zijn voor de onder- zoekinge van degenen, die zich daarvoor aan- melden, alsook of deze vergadering enige broeders deputeeren zal, om de Classicale on- derzoekingen bij te wonen, teneinde deze onderzoekingen in de onderscheidene Classen op een eengarig voet mogen gehouden wor- den? En eindelijk, welk formulier in alle Classen aan hen, die geschikt bevonden worden, ter teekening zal worden voorgelegd?

Art. 27. Naardien personen, die in onder- schiedene Kerken of groepen van Kerken reeds tot de Bediening werden toegelaten en wer- zaam waren, zich voor den dienst in onze Kerken konden aanmelden, zoo wordt gevraagd: Op welke wijze de Classen hierin te werk zul- len gaan, ten opzichte van hen, die later pas van onder de Hierarchie uitkomen; van hen, die bij de Christelijke Gereformeerde Kerken zijn aangesteld; van hen die in vrije Kerken optreden; en van hen die zonder kerkelijk verband den titel van Dienaren des Woords voeren.

Art. 28. Daar ook buitenlandsche Kerken ons Dienaren kunnen afstaan, zoo wordt ge- vraagd, hoe men handelen zal met hen, die uit het Buitenland zich aanmelden.

Art. 29. Is het raadzaam om thans op eenig- zins uitgebreide schaal gebruik te maken van het bij Art. 8 der Kerkorden erkende recht der Kerken, om ook ongestudeerde personen van singuliere gaven te roepen, en op welke wijze behoort alsdan deze zaak geregeld?

Art. 30. Oordeelt de Vergadering, dat het goed zou zijn, in dezen nood der Kerken, zekere hulpdienaren aan te stellen, die als "Evangelisten", "Catecheten" of "Zendingleer- aars" konden optreden?

Art. 31. Daar het merendeel van de ont- komene Kerken thans niet voorzien is van het vereichte getal Bedienaren des Woords, zoo wordt gevraagd, wat gedaan kan worden, om tijdelijk aan dezen nood te gemoet te komen?

Art. 32. En in het bijzonder of het wensche- lijk zij te achten, dat een lijst der vacante Kerken worde opgemaakt, en door de grotere Kerken op de rij af, gequalificeerde "Oefenaars", "Catecheten", "Evangelisten" of "Zending- leeraars" naar deze vacante Kerken gezonden worden? En zoo ja, aan wie de vergadering de regeling en uitvoering hiervan opdraagt?

Art. 33. Of de voorlezing van eene predi- catie niet zoo zij in te richten, dat eenige deputaten in last krijgen, de vacante Kerken te voorzien van een goede yolgrijke degelijke en wel gefundeerd predication? Welke regelen voor de goede uitvoering van zulk lezen te geven zijn? En door wien, bijaldien zulk lezen door iemand buiten den Kerkeraad geschiedt, de dienst te openen, de geboden te doen en de zegen op de gemeente zij te leggen.

Art. 34. Of het niet dringend noodzakelijk is alserwegen ten eerste de predication van den Catechismus te hervatten en geregeld de Cate- chisatie voort te zetten.

Art. 35. Aangezien zich bij de Bediening van den H. Doop en van het H. Avondmaal thans vele ongeregelde verhoudingen voordoen, zoo wordt gevraagd, welke gedragslijn de ver- gadering oordeelt, dat hierbij te volgen zijn en in verband hiertoe, hoe te handelen zij met de discipline en met het uitreiken van ates- tatiën.

DEEL VI. Van de Bediening der Barmhartigheid en het Onderwijs der jeugd in de Scholen.

Art. 36. Naardien in de meeste Kerken al hetgeen voor het onderhoud der meer behoefte gemeentelieden werd saamgebracht, ons thans door overmacht onthouden wordt, zoo wordt gevraagd op welke wijze door onze Ker- ken in dezen nood van armen en behoeftigen, van weduwen en wezen, van ouden van da- gen en kranken, van blinden en dooven, en met allerlei gebrek bezochten moet worden voorzien.

Art. 37. Ten einde te verhoeden, dat in na- volging van de vroegere Hierarchische sleur het werk der Barmhartigheid niet weer in doodsch, ongeestelijke bedeling onder- ga, zoo wordt gevraagd, wat te doen zijn, om dezen arbeid

aanzien
is vrij
staande

Kerken
die

niet af-
zen van
hebben
kerke
ook over
p welke
andsche
ijnaking
n welke
worden?

urzame
Kerken,
gevaar-
deringen
tenland-
zenden
volgende
hiertoe
hoe de
worden?

kwad
ook bui-
nuchlijk
taal een
rluchting
of niet
geschrift-
ent den

omvande
ending

Heeren
et alleen
en Naam
oralsnog
deze Ver-
ken voor
Zending
ter hand

ords en

ediening
verwijld
vraagd:
n onder-
oor aan-
geenige
ale on-
de deze
Classis
den wor-
de Classis
den, ter

n onder-
reeds
en werk-
in onze
vraagd:
werk zul-
van pas
van hen,
Kerken
Kerken
kerkelijk
Woords

Kerken
vordt ge-
hen, die

op enig-
aken van
de recht
personen
op welke
geld?

dat het
Kerken,
die als
telingler-

de ont-
s van het
ords, zoo
den, om
komen?

wensche-
vacante
grootere
tenaars?

endeling-
gezonden
gadering
traagt?

ne predi-
et enige
Kerken
degelijke
te regelen
lezen te
nik lezen
geschied,
doen en

drakelijk
van den
de Cate-

ediening
vondmaal
oorden,
in de ver-
gen zijn
n zij met
an attes-

hartigheid
Scholen.

Kerken al
behoef-
acht, ons
ordt, zoo
ons Ker-
soeffigen,
van da-
oven, en
t worden

dat in na-
che sleur
weer in
n onder-
den zijn,
stemming
en vrucht
er sociale

Art. 38. Overmits niet alle ouders in staat zijn, zelve in de Christelijke opvoeding en de onderrichting hunner kinderen te voorzien, zoo wordt gevraagd, wat door de Kerken gedaan kan worden voor het openstellen van gelegenheden tot het verkrijgen van Christelijk onderwijs en in hoeverre de Kerken zich hiertoe hebben in te laten.

DEEL VII. Van de uitwendige aangelegenheden.

Art. 39. Op welke wijze is, zoolang onze Kerken doleerende blijven, de regeling der uitwendige aangelegenheden te ordenen, opdat misbruik en onzekerheid voorkomen worde? Zal deze regeling plaatselijk zijn? Zal zij doorgaan onder den gelijkluidenden naam: *De Kerkelijke Kas*? Naar welke modelstatuten?

Art. 40. Zal uit deze plaatselijke vereniging een generale deputatie gekozen worden om de zaak der *Gemeene-Kas* te regelen en uit te voeren?

Art. 41. Zal uit deze *Gemeene-Kas* een bijdrage betaald worden voor elk predikants-traktament of alleen hulpe geboden worden aan noodlijdende Kerken?

Art. 42. Zal deze *Gemeene-Kas* tevens de zorg ter hand nemen voor weduwen en wezen van predikanten den voor emeriti?

DEEL VIII. Verhouding tot de Kerken of delen van Kerken, die nog onder de *Hierarchie* bleven.

Art. 43. Op welke wijze zal door de ontkomene Kerken de groote rechtspraak over het recht op den historischen titel der aloude Gereformeerde Kerken dezer landen voor den rechter gebracht worden?

Art. 44. In welke positie hebben de ontkomene Kerken zich te plaatsen tegenover het Rijk ten opzichte van het Landstraktament?

Art. 45. Op welke wijze zullen de ontkomene Kerken waken voor het recht der Kerken op hare kerkelijke goederen?

Art. 46. Op welke wijze zullen de Bedienaren des Woords hun recht doen gelden op de weduwfondsen, waarin zij dusver bijdroegen?

Art. 47. Welke maatregelen zullen de Kerkeraden nemen, ten opzichte van ambtsdragers en leden der Kerk, die weigeren hun college te erkennen?

Art. 48. Welke verhouding zullen de geloovigen in Kerken, wier Kerkeraad nog niet tot reformatie overging, tegenover den Hierarchischen Kerkeraad aannemen?

Art. 49. Eenige particuliere vragen, die op het Convent tegelijk met dit *Agendum* zullen worden ingediend.

Art. 50. Opmaking van de lijst der Deputaten en Resumie der Acten.

Art. 51. Sluiting der Vergadering met dankzegging.

Aldus opgemaakt door de Commissie voor het *Agendum*.

Namens de Kerken van Amsterdam en Rotterdam, Dr. A. KUYPER. Da. F. LION CACHET, Dr. F. L. RUTGERS. Dr. W. GEESINK. Amsterdam en Rotterdam, 21 Juni 1887.

Acta van het Synodaal Convent, gehouden te Rotterdam.

EERSTE DAG.
28 Juni 1887.

I. Maandag-avond werd in het Verkooplokaal te Rotterdam onder de leiding van Dr. Van den Bergh een bidstond gehouden, ter voorbereiding van het Synodaal Convent van Ontkomene Kerken. Den volgenden morgen te 10 ure opende de Voorzitter van den Kerkeraad van Voorthuizen met gebed deze bijeenkomsten van broederen uit een 80-tal ontkomene Kerken en eenige groepen van Kerken, waar het werk der Reformatie bezig begon. Het *Agendum* wordt door Dr. A. Kuyper, op verzoek van den tijdelijken voorzitter, ter tafel gebracht, namens de Commissie voor het *Agendum*. Hierop wordt, op voorstel van Dr. Kuyper, het Moderamen samengesteld, als volgt: Dr. Rutgers, praeses, Dr. Lion Cachet en Dr. Ploos van Amstel, assessor, Dr. Hoekstra en Dr. Sikkel, scribae. Deze treden op, en de gekozen praeses neemt de leiding der vergadering over. Er wordt een commissie benoemd, om de vergadering te dienen van praesidies, samengesteld uit de heeren: Kuyper, Van Goor, De Hartog, Geesink, V. d. Bergh, Klaarhamer, B. van Schelven, Van Loon, De Savornin Lohman, Keuchenius, Heemskerk, J. C. Fabius, Kähler, Zuidema en Van de Bleek.

In de namiddag-vergadering wordt de naamlijst der aitemhebbende leden vastgesteld, en brengt Dr. Kuyper namens de Commissie van het adres het rapport uit over Deel II van het *Agendum* waarop na discussie aldus besloten wordt:

1. op punt 9: De plaatselijke Kerken zijn naar goddelijk recht gehouden en verbonden, om niet independentistisch op zich zelf te blijven staan maar zich onderling te verbinden en samen te plaatsen onder het eenige zeggenschap van den Koning Kerk.

Slechts dan mogen zij geen verband zoeken, en zijn zij hierin verontschuldigd, wanneer zulks niet kan gevonden worden naar den eisch van Gods Woords, maar strekken zou tot verkorting der Waarheid of ter krenking van de Koninklijke majesteitsrechten van haar enig Hoofd.

2. Zulk een verband van kerken kan de gelegenheden en omstandigheden niet met alle kerken op even vasten voet aangelegd. Wel moet het in beginsel zijn een verband met alle kerken, ook buiten ons land, die met ons een even dierbare en gezuiverde belijdenis hebben, maar op zoo uitgebreide schaal kan het alleen door correspondentie werken.

3. Daarentegen behooren de meer bij elkander gelegene kerken van eenen natie dit verband vaster te maken.

4. Daar intusschen het lichaam van Christus voort zooveel het zich in onze natie openbaarde een is; kan en mag geen definitief kerkverband opgericht dan zulk een, waarbij alle geloovigen, die een zelfde zuivere belijdenis met ons deelachtig zijn, elk in hun eigen kerk met ons saam kunnen werken.

Eisch voor een definitief kerkverband zou alzoo zijn, dat niet alleen de doleerende Kerken, maar ook de geloovigen die nog onder de Hierarchie bleven, en evenzo de broeders uit de kerken van Ledeboer, en in de Chr. Ger. Kerk en andere Vrije Kerken met ons samenwerken.

5. Zoolang dit nog niet het geval is, kan dus het aan te leggen kerkverband niet anders dan voorloopig zijn, en zou een definitief optreden een ongeoorloofde aanmatiging en een miakerning van de rechten der andere broeders zijn, terwijl het voorloopig optreden een belijdenis van eigen onvolkomenheid en de bede, om met de overige broeders vereenigd te worden insluit.

6. De kenteekenen die hier beslissen, zijn: a. dat een voorloopig kerkverband niet over de Belijdenis mag beslissen en een definitieve organisatie, altoos in verband met de buitenlandsche kerken, hiertoe wel gerechtigd zou zijn, hetzij om haar uit te breiden, hetzij om haar te verduidelijken, en b. dat een voorloopig kerkverband geen recht heeft om verandering in de Kerkenordening te maken, al spreekt het vanzelf, dat men naar de gelegenheden der tijden, en om het afstuiten op de onmogelijkheid enkele bepalingen onuitvoerbaar kan verklaren en laten liggen.

7. Als naam is het raadzaam ons te noemen: *Doleerende Kerken*, en onze combinatie: *Voorloopig Kerkverband van Nederduitsehe Geref. Kerken* (doleerende). Doleerende hierbij opgevat in den zin, dat alle onze Kerken, als klagende naar God over de verongelijking zijner Kerk, doleerende zijn bij de Overheid in zooverre deze een vals kerkbestuur tegenover ons handhaaft en toch, bij de gratie Gods geregeerd, gehouden is aan Gods Kerk recht te doen.

Zoo echter, dat dit klagen om recht niet eischend en uit de hoogte toega, maar verzeild zij van belijdenis van eigen ontrouw en schuld. En evenzeer niet enkel bedoeld zelfzuchtig recht voor zichzelf te zoeken, maar in medelijden en doernis ook een zoeken van recht voor de broeders zijn.

Op punt 10 wordt besloten: Van met de kerken verkeerdelijk op als eenen landseheid, dan deelt men ze in, bij de Gereformeerde opvatting daarentegen volgt men ze saam. Saamvoeging onder Kerken is dus plicht en daarvoor is te volgen de oude wijze van saamvoeging, maar onder aanneming van de na 1816 ingevoerde wijzigingen, die niet zelden verbeteringen zijn.

Provinciale saamvoeging is geen eisch van ons kerkrecht. Raadzaam is derhalve, deze voorloopig te laten rusten, mits men vrijheid late aan de Classis van een provincie, die nu reeds zich wenschte te combineren tot eenen *provinciale vergadering*, om zulks te doen.

De combinatie van de Classis wordt opgedragen aan de Kerken van elke provincie, met verzoek, om daarvoor moogen te rapporteren. Dient te voegen bij Overijssel of Groningen, en Noord-Brabant bij Zeeland.

Op punt 11 wordt besloten: De Kerken van elke Classis worden verzocht saam te vergaderen, en een roepende Kerk voor te stellen. Classische samenkomsten dienen elk jaar viermaal minstens gehouden, naar eisch van de Kerken-orde.

De kosten moeten door de Kerken der Classis gedragen.

Deputaten voor de visitatie moeten op de eerstvolgende vergadering der Classis benoemd. Twee voor elke Classis minstens.

Op punt 12 wordt besloten: Het samenkomen van eenen *generale vergadering* reeds het volgende jaar, is stellig geboden, om de vele moeilijkheden, die ons te wachten staan. Haar naam kan zijn: Voorloopige Synode der Nederduitsehe Gereformeerde Kerken (doleerende).

Opvoepende Kerk zij ditmaal Utrecht. Utrecht plaats van samenkomst. De afvaardiging zij classicaal. Twee uit elke Classis, zonder meer.

De tijd zij de laatste week in Juni. De kosten voor deze samenkomst vrage men ditmaal aan de Kerken van Utrecht en Arnhem te dragen, tot later deze last door alle Kerken kan worden overgenomen.

Op punt 13 besluit het Convent het Bureau van het Congres dank te zeggen voor zijne goede diensten, en het voorts te onthouden, terwijl Deputaten zullen worden aangewezen, om de Kerken bij te staan.

Op punt 14 wordt besloten in onderhandeling te treden met de redactie van de *Herant*, en voor deze onderhandeling te benoemen twee deputaten, die geheel buiten die redacties staan.

Al deze resolutiën worden door de vergadering na breede discussie aangenomen en het Convent na dankzegging tot morgen verdaagd.

TWEDE DAG.

In de morgenvergadering is de tijdelijke bijeenvoeging der Classis vastgesteld; bepaald welke Kerk in elke Classis zou opvoeren; en wanneer de eerste vergadering zou zijn. Daarna is in zake de beginselen der Kerken besloten, dat deze onder de regering der Classis zouden staan, en dat deze in haar nood zouden voorzien, ten einde ze zoo spoedig mogelijk tot zelfstandige formatie te brengen.

Rapport over deel III.

„Nog niet of nog slechts gebrekkiglyk ontkomene Kerken.”

W. B.B. Uwe Commissie van advies heeft de eer, u aangaande dit deel van het *Agendum* te rapporteren het navolgende:

Aangaande de in Art. 15 bedoelde „beginselen van Kerken” d. i. Kerken in zwakken toestand, is blijkbaar, dat zulke „beginselen” tot vasten stand moeten worden gebracht door de reformatie van plaatselijke Kerken. Samenvoeging van geloovigen uit meerdere dorpen tot een Kerk zou leiden tot een vermenging van Kerken, in strijd met de waarheid, dat een Kerk is de plaatselijke openbaring van het lichaam des Heeren.

Indien evenwel eenige Kerk derwijze is ingezonken, dat zich daarin slechts zeer enkele belijdende leden bevinden, kan deze Kerk op aanvraag der Classis worden vertrouwd aan het opzicht eener genabuurde Kerk.

De wijze, waarop tot samenstelling des Kerkeraads zal moeten worden gekomen, worde aan de Classis overgelaten, mits in het oordeel der Classis, dat het doel blijft de Reformatie aller Kerken en de grenzen der Kerken niet gewijzigd worden.

Wat aangaat de in Art. 16 gevraagde middelen tot propaganda der Reformatie achten wij te kunnen aanbevelen:

a. Het houden van samenkomsten, waarin de geloovigen ernstig bepaald worden bij het recht des Heeren en den plicht der geloovigen tot Reformatie.

b. Het houden van dergelijke samenkomsten, maar waarvoor ook tegenstanders der Reformatie worden uitgenoodigd.

c. Het verspreiden van gepaste geschriften, als: „Geref. Praetjes, Petahja, de Broederkring, de Kleine Opwekker,” enz.

Door dezelfde middelen acht Uwe Commissie, dat moet worden getracht de in Art. 17 bedoelde conventiële beweging tot reformatie der Kerk, of, waar mogelijk, tot aansluiting bij de doleerende plaatselijke Kerk, terwijl enkele vragen, als b. v. over het aantal leden, waarmee tot Reformatie kan worden voortgeschreden, behooren te worden overgelaten aan het advies der Classis.

Over de verhouding tot de andere Gereformeerde Kerkformatiën in ons land was dit navolgende rapport door Dr. Kuyper als rap-

porteur ingediend, dat met eenparige stemmen is aangenomen.

Art. 18. Uitgangspunt behoort te zijn, de onverzwaakte en besliste belijdenis, dat alle diegenen, die eenzelfde belijdenis der waarheid zijn toegedaan, en in de Kerkregering zich voegen onder ééne zelfde Kerkenordening, kerkelijk niet op den duur gescheiden mogen blijven, en niet mogen rusten totdat alle zonen van hetzelfde huis weer in één band van Kerkelijke gemeenschap vereenigd zijn.

Voorts dat wij als de laatste ontkenen, en die dus het langst volhard hebben in den verkeerde weg, de grootste schuldenaren zijn, en ons het diepst hebben te veroortmoedigen.

En eindelijk, dat het niemand past of voegt, vint of bedilziek in de ingewanden van ander groepen verleden te woeien, maar dat wij allen hebben te zien op alle eenparige belijdenis en de door allen erkende eenheid van Kerkelijke ordening.

Dankende wij God en den Vader, dat Hij in zijne oneindige barmhertigheid en vroeger in veler ander en nu in onze harten de bereidvaardigheid, om ons onder het juk Christi te stellen, door zijnen Heiligen Geest verwekt heeft.

Art. 19. Bij het bespreken van de vereeniging met de broeders die zich noemen „de Christelijke Gereformeerde Kerk” mag nooit gedacht aan een staan in tweelei Kerk, zoodat men nu of uit de ene in de andere zou overgaan, of beide zou saamsmelten, maar moet uitgangspunt zijn de overtuiging, dat beide groepen behooren tot en staan in „de vergadering der geloovigen,” en insijn in den woterd der historische Gereformeerde Kerken dezer natie.

Waar derhalve en zij en de thans ontkomene Kerken zich in vorm van Kerkregering openbaarden, staan niet twee Kerken naast elkaar, maar twee Kerkbesturen, die beide beweren autoriteit over de eenen zelfde Gereformeerde Kerk te bezitten of te moeten bezitten.

Daar nu echter, naar den loop der dingen, deze beide plaatselijke kerkbesturen niet op eenmaal ineen kunnen smelten, is het geraden, beiderzijds te erkennen, dat de toestand, waarop men behoort aan te houden, die van ineenmelting is, maar dat men tijdelijk als abnormaal deze gedeeldheid drage, en er op bedacht zij, om bij ontstaande vacature in beide besturen, telkens de ineenmelting te beproeven.

Onzerzijds staat alzoo reeds nu niets aan deze ineenmelting in den weg, mits het Kerkbestuur hunnerzijds slechts aan geen andere banden gebonden zij dan de Formulieren van Eenigheid en de Kerkenordening.

Daarentegen mogen en kunnen wij ons niet voegen onder het hunnerzijds aanvaarde Reglement van 1869, naardien de beginselen van dit Reglement in meer dan één opzicht anders zijn dan die van onze Kerkenordening.

De vraag of en welke stappen nu reeds te doen waren, om deze goede en van God gebodene ineenmelting tot stand te brengen, dient beantwoord in dien zin, dat overijning hier schaden zou, maar dat het goed ware zoo elke Kerkeraad onzerzijds zich tot den Kerkeraad van dezelfde Kerk hunnerzijds richtte, om betuiging van broederlijke eenheid te doen, in afscheidenheid en onder belijdenis onzer tekortkoming hen te danken voor wat zij dusver voor de verbreiding des zuiveren Evangelies deden, en hun de verzekering te bieden van onze hartelijke bereidwilligheid, om op den voet der Drie Formulieren van Eenigheid en van de beiderzijds aanvaarde Kerkenordening op paden van eenheid te gaan wandelen.

Practische voorstellen zijn in dit stadium der quaestie nog niet te doen.

Alleen zou het wellicht aanbeveling verdienen zoo dit Convent een zestal Deputaten aanwees, om (natuurlijk zonder macht om te handelen) op de wijze die het geschikt zou blijken, de gedeeldheid die thans bestaat om te zetten in een wederzijds pogen tot aantrekking, en als zoodanig te benoemen de heeren: Prof. Rutgers, Dr. v. d. Bergh, Mr. Keuchenius, Br. Kähler, Prof. Lohman en Dr. Kuyper.

Art. 20. Met de broeders in dit artikel bedoeld, en die aan niets anders dan aan de Formulieren en de Kerkenordening gebonden zijn, zal nu reeds tot een praktische handeling kunnen worden overgegaan, en wel op de volgende wijze:

1. dat hun kerken in plaatsen waar onzerzijds nog geen Kerkeraad optrad, zich op gelijken voet als de ontkomene kerken tot de Regering wenden, en als Kerkeraad voor heel de Kerk dien plaats optreden;

2. dat in plaatsen waar hunnerzijds een Kerkeraad naast een Kerkeraad onzerzijds staat, beide Kerkeraaden van een en dezelfde Kerk zullen zijn, maar tijdelijk in hun tweedheid geduld;

3. zoo echter dat zij met ons, 't zij bij beurt, hetzij gezamenlijk, deputeeren naar de Classis, en attestaten gemeen maken;

4. dat voortkomen worde het optreden van Kerkeraaden hunner- of onzerzijds, daar, waar reeds van welke zij ook een Kerkeraad optrad;

5. dat zij en wij in de keuze der Psalmberijming geheel vrij blijven, ter beslissing van elken Kerkeraad;

6. dat hiervan aan hunne Kerkeraaden worde kennis gegeven; en twee Deputaten worden benoemd om die zaak te bevorderen, en als zoodanig te benoemen de heeren Dr. Lion Cachet en Dr. Klaarhamer.

Art. 21. Bij deze kerken zal te onderzoeken zijn, of ze met ons de Formulieren en de Kerkenordening aanvaarden, en geen andere banden hebben gelegd, en waar deze onderzoeking bevredigend uitvalt, zal men alzoo handelen.

1. Zij zullen worden genoodigd, zich tot de Regering te wenden op gelijken voet als wij.

2. Hebben ze dit gedaan, dan zullen ze in plaatsen waar wij niet kerkelijk optreden, als Kerkeraad der kerk te dien plaatse erkend worden, mits zich voegende onder onze Classis.

3. In plaatsen waar wij ook kerkelijk optreden, zullen wij naar het oordeel der Classis tijdelijk met hun eigen Kerkeraad naast den onzen erkend worden, mits er eenheid van attestatie ontste, en de Kerk of de Classis als één kerk optrede, 't zij bij toerbeurt de afvaardiging geschiede, 't zij door beide Kerkeraaden gezamenlijk.

4. Aan deze Kerkeraaden worde hiervan door de Classis kennis gegeven.

5. Het Convent benoeme twee Deputaten, om hierin met de Classis te handelen, en als zoodanig te benoemen de heeren Dr. Van Goor en Dr. Geesink.

KUYPER
A. H. DE HARTOG.
J. J. A. PLOOS VAN AMSTEL.
H. W. VAN LOON.
VAN DE BLEEK.

Rotterdam, 28 Juni 1887.

Daarna werd Deel V in behandeling genomen, aangaande welk punt wij het rapport een

volgens maal mededeelen, evenals aangaande Deel VI over de zending.

Er werd eindelijk besloten, dat de afvaardiging naar de Synodale Vergadering van 1888 zou geschieden door de benoeming van twee afgevaardigden en twee secundi voor elke Classicale Vergadering, onverschillig of die uit ééne enkele Classis bestond, of uit meerdere gecombineerd was.

(Wordt vervolgt).

Zevende Universiteitsdag.

III.

De vrienden verspreiden zich in den fraaien tuin van het *Schuttershof*, waar zij bij het prachtige weder zich kunnen neerzetten en versterken. Het was wel geen „schutters”-maaltijd, maar één deel er van was toch aanwezig: de broederlijk stemming; en dat deze voortvloeide uit één zelfde liefde, bleek uit de inmiddels gehoudene inzameling, ten behoeve van het Studiefonds, die groot zeventig gulden opbracht. Te twee ure kwam men weer bijeen; nu ook met vele vreemden, en nadat ook de Pers zich nog had doen verbergen door een paar correspondenten, opende Dr. Rutgers de Meeting, en verleende het woord aan Dr. J. Woltjer, die een rede hield, getiteld: „De Gereformeerde Kerk en de Wetenschap”, waarvan wij hier een zoo getrouw mogelijk verslag laten volgen:

„Met „kerkelijken” bedoelt men tegenwoordig in Blad en Conversatie niet, eenvoudig: ten, die tot eenige Kerk behooren — maar men schuift er deze beteekenis bij in: dat zij hun kerkelijke beschouwing ook van invloed willen doen zijn op staatkundig en wetenschappelijk gebied — en, openlijk somtijds, maar bedektelijk 't meest, wil men er mee zeggen, dat deze lieden eigenlijk staatkunde noch wetenschap kennen, daar zij wetenschap en staatkunde beide onder de curatele stellen der theologen.

Welnu, tot die „kerkelijken” behooren wij; doch aanstonds zij er bij gezegd, dat wij dien smadelijken zin voor frekening laten van onze naamgevers; het wezen der Kerk en haar doel kennen zij niet, of zij verloochen hen.

Kerkelijk zijn wij, en willen wij zijn, ook op het terrein van wetenschap en Hoogeschool, n.l. in zooverre wij ook daar, naar Art. 29 onzer Belijdenis, ons willen „aanstellen naar het zuivere Woord Gods, verwerpende alle dingen, die daar tegen zijn, houdende Jezus Christus voor het eenige Hoofd”. Juist daarom heeft de Wetenschap, heeft de Hoogeschool een eigen kring, heeft eigen soevereiniteit onder God. En wij beweren, dat, in plaats van daardoor aan onnatuurlijke banden gelegd te worden, voor beiden alleen zó het organische, gezonde leven mogelijk is.

De volgende drie stellingen wenschte ik te verklaren en te verdedigen:

I. De richting van het streven des tijds op het gebied van wetenschap en Staat toont de noodzakelijkheid der Vrije Universiteiten, d. w. z. der Universiteiten, niet van de Overheid noch van de Kerk uitgaande.

II. De gereformeerde beginselen leiden tot hetzelfde resultaat, daar wij tegen alle syncretisme gekant zijn.

III. De gereformeerde beginselen zijn aan de rechte en vruchtbare beoefening en vermeerdering der wetenschap bevorderlijk.

Toen ik onlangs las van een te Petersburg op te richten Siberische Universiteit, met slechts twee faculteiten: de wis- en natuurkundige en de geneeskundige, — dacht ik onwillkeurig aan onze Vrije Universiteit, die — evenzeer onvolledig — juist de drie ontbrekende van de vijf faculteiten eener volledige Hoogeschool heeft, n.l. die, welke op den geest, en niet gelijk de twee andere, op de natuur betrekking hebben.

Denk aan Siberië, Rusland, Petersburg en ge denkt vanzelf aan de woorden revolutie, vorstenmoord, dynamiet; en we weten uit den jongsten aanslag op 's keizers leven, dat hoofdzakelijk studenten, studenten dier twee genoemde faculteiten de ontwerpers waren van het gruwelijke plan.

Hetzelfde bleek uit de vorige aanslagen. Tusschen dit feit, en de oprichting van een Hoogeschool met die twee vakken is innig verband: de oorzaak n.l. van beiden ligt in de naturalistische strooming des tijds, de moeder der revolutionaire richting in wetenschap en staatkunde.

Tegenwoordig is er een streven om de natuurwetenschap uitsluitend als de wetenschap te beschouwen, en alle andere wetenschap als onderdeel van haar.

De natuur wordt als God geëerd.

Van God geen sprake in deze wetenschap.

„Het leven is eeuwig”, zegt Strauss, „verdwijnt het hier, dan begint het daar. Geen begin heeft het gehad en geen einde zal het hebben; en dus verdwijnt ook iedere grond om een schepper aan te nemen.”

Zó sprak een theoloog; en dit beginsel is doorgedrongen in de geheele wetenschappelijke wereld, en is de grondslag geworden van het onderwijs op de Hoogescholen.

Uit dit stelsel nu moet volgen: de ongerechtigheid op elk gebied; dat hangt niet van ons willen af, maar: wat Gods Woord zegt van de heidenen, moet bewaarheid worden aan allen, die der heidenen wegen bewandelen (Rom. 1: 28). Wetenschap, wettelijkheid, godsdienst zijn niet te scheiden.

De Siberische Universiteit dan is, in zeker opzicht, het type van de meeste Universiteiten in onze dagen, ook ten ozent.

Dit is geen hatelijkheid — maar we drukken hierdoor alleen het streven uit dat, meer of minder bewust, de grondslag is van het hoogere onderwijs, zoo hier als elders. Men zegt niet: de natuur is de schepping Gods, die Hij onderhoudt en bestuurt; maar wij speuren met onze wetenschap slechts de wijze na, waarop God

het heelal heeft ingericht, en de wetten, waarnaar Hij alles laat geschieden — *neen*: voor de huidige wetenschap, die zich bij voorkeur zó noemt, bestaat God, als Schepper en Onderhouder niet. Een Fransch wijsgeer zegt: „Dan eerst is men op den rechten weg, als men door waarnemingen en proeven de onveranderlijke en zonder uitzonderingen werkende wetten der verschijnselen, de vaste orde, waarnaar alles geschiedt, vaststelt en voorwerp van wetenschap acht.”

Vraag echter niet *vanwaar* die wetten zijn, want die vraag is niet-wetenschappelijk. En nu alle wetenschappen, als onderdeelen, geduld, alleen de godgeleerdheid niet; deze heeft lang uitgediend.

Aan een Universiteit, ingericht naar den eisch der nieuwste wetenschap is dan ook geen plaats voor de godgeleerdheid, n.l. voor die, welke is de leer, de wetenschap van God en goddelijke zaken. Reeds vóór 80 jaren wilde Fichte haar geheel van de Universiteit gebannen hebben, tenzij ze eerst het „mysterie”, dat is God zelf, wilde prijsgeven. En sedert werd het er niet beter op. Natuurlijk beweer ik hierdoor niet, dat het godsdienstig leven niet toegelaten is — dat is nu niet aan de orde — maar dit: dat in de kringen, die het meest wetenschappelijk heeten, die opvatting van wetenschap heerscht, die of het bestaan van God ontkent, of althans beweert, dat met God in de wetenschap niet gerekend moet of mag worden.

Du Bois-Reymond beweert: de taak van den man der wetenschap is: „de natuur te begrijpen”. Dan moet hij de begrijpelijke der natuur onderstellen. De doelmatigheid der natuur is niet bestaanbaar met haar begrijpelijkheid. Is er dan een uitweg om die doelmatigheid uit haar te bannen, dan moet die ingeslagen. Zulk een uitweg is Darwins leer; dien dus betreden tot nader beschied, andere keuze is er niet. Een zwakke steun, dat erkent hij, maar liever daaraan klemt hij zich vast, dan de doelmatigheid, dat is God, te willen, die haar volslagen ondergang is.

Krasser is het zeker zelden uitgesproken. Maar ook, waar men zó kras niet spreekt, gaat men uit van dezelfde onderstelling, hetzij men dan de natuurwetenschappen, of het recht, of de geschiedenis, of de taalwetenschappen onderwijst.

Niet alleen dan ook de materialisten spreken zoo, óók de idealistisch gezinden: al wat meer den onstoffelijken geest der menschen betreft, waar het materialisme zich nog niet meester van gemaakt heeft, wordt eenig en alleen uit het oogpunt des natuur, als geheel en al zelfstandig bestaande en werkende, beschouwd. Ook voor deze idealisten, en hun tal neemt toe, is de geest des menschen niet in iederen mensch een nieuwe schepping Gods, maar natuurproduct. Kortom, het eigenlijke karakter van wetenschap als zoodanig wordt hoe langs zoo meer atheïstisch; ook al erkent men nog het bestaan Gods, met Hem mag niet gerekend. Geen wonder, dat eerlijke mannen, Strauss b. v., vragen: „Zijn wij nog Christenen?” en ontkennend antwoorden. Christelijk — zelfs heidensch is deze wetenschap niet. Griek noch Romein, voor zooverre hij niet alle waarheid en kennis en wetenschap ontkende, heeft ooit zoo gesproken, zelfs een zwijn van de kudde van Epicurus niet”, zegt Horatius.

Zó diep is di: verderf doorgedrongen, dat geen stem er zich tegen verheft of: onwetenschappelijk, kerkelijk wordt de roep der geschiedenis.

Want Lagarde zegt terecht: „W